

inom 2 dygn och tre efter 7 dygn eller mer.

Ögonsymtomen som föranledde det första läkarbesöket framgår av Tabell I.

Ytligt sår på hornhinnan vanligast

Den vanligaste skadan var ett ytligt sår på hornhinnan, s k erosion, noterad hos tolv patienter. De allvarligare skadorna var orbitabottenfraktur (en patient) och blödning i främre kammaren = hyfema (3), Figur 1. Två av patienterna med hyfema hade också andra allvarliga ögonskador, näthinneruptur respektive retinalt ödem, s k Berlinerödem. Förhöjt intraokulärt tryck uppmättes hos två av de tre patienterna med hyfema.

Patienterna behandlades med ögonsalva, trycksänkande-/antiinflammatoriska ögondroppar samt laser. Patienten med orbitabottenfraktur opererades. I medeltal krävdes 2,2 ögonläkarbesök (spridning 1–11).

Alla patienterna kunde kontaktas för en intervju. Uppföljningstiden var i medeltal 12,9 månader (spridning 4–22 månader).

Ingen patient har kvarstående synnedsättning men en besväras fortfarande av dubbelseende. Två patienter har kvarstående traumatisk mydriasis (= vid pupill).

Patienten som vårdades på St:Eriks ögonsjukhus hade blödning i främre kammaren kombinerad med intraokulär tryckstegring. Han erhöll trycksänkande terapi och skrevs ut samma dygn. Därefter kontrollerades han av ögonläkare fyra gånger. Patienten har inga kvarstående besvär.

DISKUSSION

Det finns få publicerade artiklar som beskriver ögonskador orsakade av kastad snöboll. I en finländsk studie på tolv barn var snöboll mot ögat den vanligaste orsaken till ögonskador och som krävt inneliggande sjukhusvård [2].

Trots att fem patienter i vår studie hade allvarliga ögonskador fick ingen av dem permanent synnedsättning. En patient har kvarstående dubbelseende.

Det är något förvånande att inte fler patienter med snöbollsorsakade ögonskador sökt akut på Södersjukhuset med tanke på att det snöade 96 dygn och att snötäcke fanns under totalt 112 dygn av studieperioden [1].

Skadorna i vårt material var av den typ som förekommer vid trubbigt våld mot ögat [3]. Svårighetsgraden var dock lindrigare än den som rapporterats vid idrottsrelaterade ögonskador [4]. I denna studie fann man att ca 6 procent av patienterna drabbades av permanent synnedsättning med visus <0,5 och ca 2

procent med visus <0,1. Vårt material innefattar ej sena sequele, t ex näthinneavlossning.

Alla skador inträffade i eller i anslutning till skolan. Detta överensstämmer med den finländska studien. Vår studie beskriver skadepanoramata vid en öppenvårdsmottagning som har öppet dagtid på vardagar. De flesta patienterna sökte läkarvård inom det första dygnet efter skadan.

Riskgruppen är, föga förvånande, mellanstadiepojkar som i anslutning till snöfall befinner sig i skolan.

SAMMANFATTNING

Vi redovisar 21 patienter som fått ögonskador vid snöbollskastning. Den vanligaste skadan var beskedlig korneal erosion. Fem patienter hade allvarlig, mer behandlingskrävande ögonskada. Eftersom alla skadade är barn eller ungdomar är det särskilt viktigt att inte synnedsättande ögonskador förbises.

Vår rekommendation är därför att alla som fått en snöboll kastad mot ögat och har symptom eller synlig skada skall undersökas av ögonläkare.

Litteratur

1. SMHI. Klimatsektionen. Stockholm. Månadstabeller 1993.10–1994.03 samt 1994.10–1995.03.
2. Niiranen M, Raivio I. Eye injuries in children. *Br J Ophthalmology* 1981; 65: 436–8.
3. Yanoff M, Fine B. *Ocular pathology – a text and atlas*: 2 uppl. Philadelphia: Harper & Row, 1982: 170–87.
4. Ghosh F, Bauer B. Studie visar idrottskador efter trubbigt våld. Flest ögonskador vid inbandy. *Läkartidningen* 1994; 91: 3521–4.

SMITTYTT

Smitta från kor osannolikt vid Creutzfeldt-Jakobs sjukdom

Intresset för Creutzfeldt–Jakobs sjukdom (CJD) har ökat i och med utbrottet av bovin spongiform encefalopati (BSE) i England i slutet av 1980-talet, sedan nu två fall bland unga engelsmän uppmärksammats.

Denna smittsamma subakuta spongiforma encefalopati drabbar främst äldre personer, som insjuknar smygande med demens och ataxi. Liquor är normal, och patienterna har ingen feber. Sjukdomen leder till döden efter i median 4 månader.

Smittämnet är fortfarande okänt, men sannolika smittvägar är injektion av tillväxthormon från human hypofys, transplantation av dura mater, intracerebrala elektroder och transplantation av cornea. Det finns en antydd anhopning av fall i familjer, men flertalet fall av CJD är sporadiska, utan någon påvisbar smittväg.

Incidensen av sjukdomen är anmärkningsvärt konstant över hela världen: 0,5–1 fall per miljon invånare och år. Under 1994 var antalet säkra och troliga fall per miljon personår i Frankrike 0,81, Tyskland 0,73, Italien 0,53, Holland 1,04 och England 0,93. I USA varierade incidensen mellan 0,8 och 1,1 under 1980-talet.

Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik redovisar följande antal fall med diagnoskod 046B i Sverige:

1987: 6	1991: 6
1988: 11	1992: 6
1989: 10	1993: 9
1990: 13	1994: 10

Totalt redovisades således 71 fall på åtta år, vilket nästan exakt motsvarar en incidens på ett fall per miljon invånare och år.

En ny metod att framställa foder från färdkadaver misstänks ha lett till en överföring av sjukdomen scrapie från får till kor vid utbrottet av BSE i England. Hurvida BSE skulle kunna överföras från ko till människa – och då orsaka CJD – är fortfarande oklart. Incidensen av CJD är inte högre i England än i andra länder, men två rapporterade fall bland unga engelsmän har uppmärksammats. Dock ses t ex ingen ökad incidens av CJD hos engelska slakteriarbetare, som borde vara starkt exponerade. Vertikal överföring av BSE från ko till kalv verkar inte förekomma, och efter det att nya regler införts för framställning av djurfoder är nu BSE-epidemin i England på snabb tillbakagång.

*Epidemiologiska enheten,
Smittskyddsinstitutet*